

Výstřižková služba
Pražské informační služby
Praha 1, Letenská 2
Telefon 631-74

VÝSTŘÍŽEK Z ČASOPISU

Mladá fronta, Ostrava

19. I. 1962

Báseň otiskujeme u příležitosti nedožitých pětáosmdesátin
Fráni Šrámka.

NOVÁ PREMIÉRA V DIVADLE PETRA BEZRUČE

Ostravský „C. k. státní ženich“

Po posledních autorských úspěších L. Aškenazyho v oblasti prózy, filmu a dramatu byla očekávána jeho nová hra „C. k. státní ženich“ s nevšedním zájmem. Její československá premiéra v pražském Divadle československé armády však rozhodně nebyla úspěšná, jak o tom svědčí ohlas u diváků i recenze v tisku.

O rehabilitaci této hry, která v pražském provedení trvá čtyři hodiny, se nyní pokusili v ostravském Divadle Petra Bezruče. Nutno konstatovat, že čestné ob stáli. Přesto se bezručovcům nepodařilo a vinou textu ani nemohla podat autorem míněná inscenace s hlubokým současným smyslem. Podařilo se jim však udržet zájem diváků, díky škrtkům a rychlému střídání více než 20 obrazů (u bezručovců trvá představení o půldruhé hodiny méně než v Praze), kterým dal L. Hříza účelnost a přiléhavý secesně rokokový styl.

Úspěchem režie S. Lichého a J. Kačera je kontakt s hledištěm, vtip i některé herecké výkony.

Poprvé se ve větší roli uvedl nový člen divadla A. Minský v moudrém, lidsky prostém carově služebníku. Jednoduchými prostředky dosáhl znamenitého účinku, ale současně dostal postavu do příliš sympatické polohy kladného hrdiny, což odporuje autorova námětu. Obě ústřední postavy, císař Maximilián Neomylný a jeho pobočník, mají úspěšné interprety v O. Jandovi a V. Roštlapilovi, který však z postavou učinil „parádní roli“ a zanedbal kritiku vlastní postavy, nutnou pro její i dnešní společenský dosah. Dvojici fyziků učiněné rozlišení úsporným gestem a drobnokresebnou technikou. Volí a J. Hasil. (škp)

VÝSTŘÍŽKOVÁ SLUŽBA - MDO
Praha II, Jungmannova 15,
tel. 244432

VÝSTŘÍŽEK Z ČASOPISU

Tvorba, Praha

ze dne 25. I. 1962

divadlo divadlo

Ještě jednou Aškenazy,

tentokrát v ostravském Divadle Petra Bezruče, kde jeho rokokovou libohru „C. k. státní ženich“ režírují J. Kačer a S. Lichý a výpravu k ní dělal L. Hříza. Budiž jim i celému souboru především vzdána čest a chvála za to, že text podstatně zkrátili, takže představení netrvá déle než dvě a půl hodiny. Oba režiséři se totiž soustředili na postavu rytmistra von der Wanz a hraji celou hru jako hru o něm. Sem kladou důraz a všechno ostatní „otlačují, přeběhnou přes řadu míst téměř úprkem a jiná zase redukuje škrty na minimum.

Pokud jde tedy o délku času, je výsledek přijatelný a chválihodný. Trochu složitější je to už s jinými složkami představení. Na rozdíl od vinohradské inscenace tu krystalizuje jedna jasnější a přesnější myšlenka. V pojetí Ostravských je von der Wanz nebezpečný zbabělec, který se bojí o svou pozici a moc. Na začátku je snad maličko směšný, ale pak je jenom zlý. Vytváří iluze, předělává skutečnost a nemilosrdně ubližuje lidem — aby zabezpečil své postavení inscenace tím zjevně mříí proti lidem, kteří v zájmu své pravdy jsou schopni falšovat pravdu objektivní.

Až potud by bylo úsilí režisérů v pořádku. Jenže je tu i jeho rub, s nímž to už tak v pořádku není. Především V. Roštlapil jako rytmistr se dal tímto výkladem ovlivnit natolik, že hraje jakési schéma zla, založené na jednom jediném tónu — na křiku. Tento von der Wanz stále a stále křičí, je podrážděný a zlostný. Na celovečerní představení je to málo, zvláště tehdy, když celková koncepce by si právě u té-

to postavy žádala bohatější psychologickou kresbu, neboť na ní leží tíha večera. A tady začíná druhý kámen úrazu.

Jakmile se von der Wanz stal nositelem myšlenky této až tragické podoby, všechny postavy, které inklinují ke komice, ztrácejí takřka smysl. Jsou v podstatě zbytečné, tak jako jsou zbytečné všechny komické repliky, narážky, akce. Je tu sice jedna ústřední myšlenka, ale postihuje a zahrnuje jenom část textu, část postav. To je jistě chyba inscenace, ale asi to bude daleko větší vada textu, jemuž chybí ona koncentrace, která by všechny a vše sjednotila. V Divadle Petra Bezruče v Ostravě je tím více líto výborného Aškenazyho nápadu, který dopadá do prázdna. Jan Císař

Výstřižková služba
Pražské informační služby
Praha 1, Letenská 2
Telefon 631-74

VÝSTŘÍŽEK Z ČASOPISU

Svobodné slovo, Brno

16. I. 1962

■ V Ostravě stejně jako v Praze

SHODNĚ výhrady naší kritiky k uvedení „rokokové libohry“ L. Aškenazyho C. k. státní ženich (Poručík Čipak) v pražském Divadle armády zůstávají v platnosti i při inscenaci ostravského Divadla Petra Bezruče. Režiséři S. Lichý a J. Kačer proškrtali Aškenazyho text a dali představení tempo, umožněné také zásluhou jednoduchého secesně rokokového scénického rámce L. Hřízy. Představení se tak zkrátilo o plných 90 minut v porovnání s pražskou inscenací. Tyto zásahy představení pomohly a udržely zájem publika, vcelku však nemohly rehabilitovat hru, která není obohacením naší současné dramatické tvorby. V ostravské inscenaci mají ústřední postavy dobrý kontakt s hledištěm, i když mladí diváci sotva pochopí všechny slovní intelektuální finty textu. Platí to zvláště o výkonech V. Roštlapila, O. Jandy a A. Minského, který se však svým pojetím role lokaje dostal do rozporu s autorským záměrem, že ve hře není kladný hrdina. (škp)

11

Výstřižková služba
Pražské informační služby
Praha 2 - Vyšehrad, K rotundě 8/82
Telefon 44778

VÝSTŘIŽEK Z ČASOPISU

Nová Svoboda, Ostrava

- 8 -

Aškenazyho satira na scéně Divadla Petra Bezruče

C. k. groteska a současnost

- Ludvík Aškenazy: C. k. státní ženich (Peručík Cipák).
- Rokoková lbohra o dvou dějstvích. Režie: S. Lichý a J.
- Kačer. Výprava: L. Hruža. Hudba: J. Tomšíček. Uvádí Divadlo
- Petra Bezruče v Ostravě.

Soudě podle toho, co bylo napsáno o pražském uvedení komedie Ludvíka Aškenazyho, musela jí inscenace hodně ublížit, protože po zhlédnutí ostravské premiéry má člověk chuť zastat se tohoto díla.

Dá se dosti snadno vypočítat, co všechno Aškenazy nenapsal, a pak mu to jedno po druhém vyčíst. Je však nutno si povšimnout, že autor neměl v úmyslu stvořit všeobecnou satiru na období kultu osobnosti, jak i reklama chybně tvrdila. Na první pohled se tady zdá, že Aškenazy podle staršího námětu sovětského spisovatele Tynjanova napsal vtipnou grotesku na úředního šimla, jenž stvořil neexistujícího člověka, věznil ho, ženil, povyšoval, pestihl nemocí a smrtí a posléze mu za jeho zásluhy dal postavit i gigantickou sochu. Navíc je tento příběh z rokokového mocnářství kořeněn spoustou velmi trefných myšlenek, narázek a replik na problémy našeho života, které jsou ve hře plně funkční, protože důsledně vycházejí z děje a jsou s ním pevně svázány.

Bylo by však zřejmým nepochopením, i když to každého diváka chtě nechtě svádí, hledat bezprostřední paralely a obdoby mezi smyšleným dějem této komedie a naší skutečností. Neboť Aškenazyho hra neusiluje o parafrázi, ale dotvrzuje základní myšlenku, základní morální tézi autorova závěru o společenské škodlivosti zneužívání moci. V postavě von der Wanze se Aškenazy pokusil vytvořit prototyp takového bohorovného člověka, který ve svém zájmu je ochoten cokoli falšovat a kohokoli zlikvidovat, jen aby z toho těžil.

Aškenazyho komedie není ovšem dokonalost sama. Autor vcelku zbytečně komplikuje děj rozvíjením okrajových motivů a porušuje tím jednodušnost příběhu. Podobně příběh důsledně stylizuje do c. k. monarchie a text se místy stává obětí této stylizace, jen aby si autorská fantazie přišla na své. A také vyznění není ještě dost silné, protože nejen císař, ale i von der Wanz diváka víc baví než dráždí.

Režiséři si byli vědomi těchto chyb, a proto škrtili. Škoda, že ve druhé třetině, kdy se děj výrazně zpomaluje, neškrtili ještě víc. Jejich režijní spolupráce byla však po všech stránkách na prospěch věci. Jako by jeden obstarával nepřeherné množství nápadů, dohlédl na situační komiku, švih, spád a potřebnou lehkost a druhý pečoval o dodržení správné míry, o hloubku herecké práce a myšlenkové dotažení ce-

lého příběhu. Výtečnou pomocníci jejich úsilí byla výprava plná nápadů, vtipná a stylová. Ostravská inscenace komedii bezpochyby prospěla. Skrty a živý rytmus (hra je o hodinu kratší než v Praze) znamenají spolu s myšlenkovým dotvořením největší přínos. Škoda, že v závěru představení se přece jen jeho nejostřejší hrot ulamuje (domácká scéna v kriminálu) a hra neústí v tragikomedii. Její dopad by byl daleko účinnější.

Představení je stylově jednotné a herecky vyrovnané. Výrazně je možno ocenit zejména Ninu Diviškovou, která tu názorně dokumentuje svůj pozoruhodný smysl pro komiku, a Otakara Jandu v groteskní figurce neomylného monarchy. Aškenazyho »Státní ženich« bude v provedení Divadla Petra Bezruče při nejmenším dobrou a poučnou zábavou.

VLASTIMIL NEPEŘIL

VÝSTŘÍŽEK Z ČASOPISU

Divadelní noviny, Praha

ze dne

Dva podněty

OSTRAVA

4
V současné době hrají v ostravském Divadle Petra Bezruče dvě zajímavé inscenace: pro dospělé Aškenazyho C. k. státního ženicha, pro ty nejmenší potom Mikulkovu pohádkovou revui Měsíc v anténách, obě ve společné režii Saši Lichého a Jana Kačera.

Aškenazyho hra tu dostává proti pražskému pojetí zcela jinou tvář; představení je sympatické cílevědomým režijním záměrem a dramaturgickou prací na textu.

Jde o příběh nebezpečně „nulý“, která by bez pozice nebyla vůbec nic — von Wantze. Frázovitě chvastounství tohoto povedeného císařova pobočníka vnáší prvek napětí už od prvé scény s písařem, který jím zřejmě v skrytu duše opovrhuje. Von Wantz si dělá ze služby principu — tj. císaři — zálučný program: císař udělá chybu, von Wantz na ni záměrně neupozorní a naopak jí v pravý čas použije k osobním cílům. Jednak odstraní písaře, který mnoho ví a navíc se vzepl proti další „spolupráci“, jednak se zbaví Kukly, který mu jediný stál v cestě k úplnému ovlivnění císaře. Proti ostatním, např. proti soudovému dvoru, užívá potom von Wantz metod osobního zastrahování: když se např. doktor Biedermeier, obhájce ex offio, odvážil pronést něco jako osobní mínění, stačí zvýšený hlas von Wantzův, aby se Biedermeier strachem skrčil za brlení pódia a navíc si přikryl hlavu spísy. Je tedy v ideovém záměru hra pojata jako morální odsudek nebezpečných lidských štěnic, které pro osobní zistné cílečky i pro vlastní bezmocnost si dovedou udělat program z chytračení, ze lži, a ve jménu tohoto programu zničit ty (Kuk-

la, písař), kteří se jím v jejich pochybném úsilí chtějí postavit na odpor. Tak získává představení bezručovců v režijním záměru velmi současný, žánru odpovídající smysl: osvobozujícím smíchem diváka odsoudit podobné dobrodruhy, kteří se vyskytli v době nedávno minulé. Varovat před jejich možným znovuoobjevením, které by mohlo narušit další vývoj společnosti.

Aby vynikl příběh von Wantzův, byla stylizována charakteristika ostatních postav hry do převládajícího základního rysu: tak Pergolessi byl vášnivý, dvorní dámy hloupé atd. Podobně však byl interpretován i Maxmilián Neomylný Václavem Jandou: viděli jsme jakéhosi lidského červíčka na trůnu, takové velké, ale bezmocné a neduživé dítě; pojetí možné, ale sporné, neboť von Wantz byl tím zbaven císařského spoluvinníka, který mohl být nanejvýš směšný i odporný svými těžkopádnými pokusy o respekt, o vladaření. Daleko rušivěji zasáhlo toto stylizační úsilí výkon Václava Rozštapila. Von Wantz byl sice nebezpečný demagog, ovšem pojetí klouzalo kdesi na povrchu, „v základním ladění“. Nepocítili jsme z jeho projevu nebezpečnou krutost nicky, ani fantazii, chladnokrevnou cílevědomost profesionálního šejdře. To mělo své důsledky: v druhé části hry ustoupil „nebezpečný vzestup“ von Wantzův kamsi do druhého plánu, neboť pozornost diváka se soustředila na osud jeho odpůrců — hlavně Kukly, tedy na vedlejší, byť důležitou postavu hry. Adolf Minský, představitel Kukly, rozehrál před námi drama vyrovnaného starého muže z lidu, člověka, jenž měl to zkažené královské dítě od malička přese vše rád, jenž věřil, ale byl

do hloubi duše zklamán a ponížen. Stačilo, aby Kukla usnul v mučírně a člověku zatrnulo: ne-usnul navzdýcky?

Režie se však dokázala vyrovnat s jednou z hlavních slabín hry, s jejím pomalým dramatickým spádem. Odstranila z textu mnoho nepodstatného a rozehrála příběh na zdůrazněně divadelní scéně Luboše Hrdy. Pomocí otočných kulis i hojného užití revuálek byl umožněn prakticky nepřetržitý proud děje — představení trvalo dvě a půl hodiny. Škoda, že vzájemná souhra herců zůstala prozatím při původním aranžmá, ačkoli režijní koncepcí vyzývá k improvizaci. Proto ještě i mnohé gegy, např. věčné klopýtání von Wantze o jakousi hodinovou skříň před trůnem, ztrácejí brzy na významu a pozbývají možnosti charakterizačního detailu.

Inscenace pohádky „pro dospělé“ není tedy ještě zdaleka bez kazů. Jde ovšem o nedůslednosti, které nejsou neodstranitelné, neboť vznikly ve víru vážného tvůrčího zaujetí, z vůle dát „libohře“ aktuální společenský smysl a v tom je význam i nesporný klad jinak nehotové inscenace.

I druhá pohádková revue, Mikulkův Měsíc v anténách, má vážné téma: železný generál, jakýsi fantom války, se rozhodne ovládnout svět. Spojí se proto s loupežníky, kteří se specializují na kradení cukrátek, a s hastrmany, jejichž hlavní zájem je zaměřen na to, vypít co největší množství limonád. Starý pan profesor matematiky mu vypočítá, že svět neovládně, jestliže nezíská pro své cíle sluníčko. Ale to roztomilé copaté sluníčko Blanky Meierové má rádo život a ne železného generála. Nakonec tahle vážná historie dopadne málem plačtivě: železnému generálu se podaří sluníčko chytit a zavřít s jeho spojencem Šášuldou do ledničky. Avšak hastrmani i loupežníci se vzbouří proti generálovi, sluníčko osvobodí a železného generála dají tam, kam patří — do starého železa. Na poetické scéně Otakara Schindlera — s velkým terčem měsíce pableskujícího všemi barvami, s pestrými všelijak se spouštějícími závěsy — vévodí neodolatelné kouzlo ježatého Šášuldy Bohuslava Cvančary. Nejsou to jen všelijaké ty klaunské přemety, kterými si získá naráz srdce dětí. Prožívá svá potěšitelná dobrodružství s takovým klukovským zaujetím a reaguje s takovou roztomilou dětskou naivitou, až skoro zapomenete, že jste třeba před tím už po několikáté slyšeli něco, co mělo být asi songem nebo písničkou, že to mělo sice pěknou melodii, ale že jste obsah nepochopili, protože nebylo hercům rozumět.

Obě inscenace — a to platí hlavně o Aškenazyho C. k. státním ženichu — mají své problémy. Nicméně odcházíte po představení s pocitem, že se zde vskutku něco děje, že jde o divadlo aktivního životního pocitu — a to je potěšující, neboť to dává naději do budoucna.

PAVEL KECLÍK

11

Výstřižková služba
Pražské informační služby
Praha 1, Letenská 2
Telefon 631-74

VÝSTŘÍŽEK Z ČASOPISU

Práce, Ostrava

13. 1. 1962

7 C. k. státní ženich v Divadle Petra Bezruče

Mladý kolektiv Divadla Petra Bezruče v Ostravě uvedl v úterý komedii Ludvíka Aškenazyho »C. k. státní ženich« v režii Saši Lichého a Jana Kačera, ve výpravě Luboše Hruzy a se scénickou hudbou Jana Tomšička.

Jde o satiru, ve které nepatrná chyba ve jméně ve vojenském hlášení narůstá do zcela nečekaných rozměrů. Hra, přímo nabitá humorem a vtípem, odbývající se v době roka, však má hluboký současný smysl a tepe kult osobnosti. S kategorií příživníků a přísluhovačů, kterou v komedii představuje císařův pobočník von der Wanz, se bohužel shledáváme i v nynější době. Ústřední postavou ostravské premiéry byl Otakar Janda v roli tupohlavého císaře Maxmiliána Neomylného, hereckým projevem připomínající mnohdy Jana Wericha v jeho oblíbených »královských« rolích. Neméně úspěšní byli i Milan Koutný v úloze písaře, V. Roštápl jako císařův pobočník a rytmistr a Adolf Minský v úloze lokaje Kukly. Zasloužený potlesk sklídila též Nina Divišková, představující ve hře dvorní dámu z milosti, které byla dobrou spoluhráčkou Alena Tománková v roli Héliosy z Tutěcho-

vic. - Ostravské obecnstvo přijalo Aškenazyho hru velmi příznivě a po představení odměnilo nadějný kolektiv DPB dlouhotrvajícím potleskem a četnými dary. —jk—

V AŠKENAZYHO HŘE »C. k. státní ženich« vytvořil s velkým úspěchem roli císaře Maxmiliána Neomylného nadějný herec DPB Otakar Janda.

17

Výstřižková služba
při Pražské informační službě
Praha 1, Letenská 2
Telefon 631-74

VÝSTŘIŽEK Z ČASOPISU
OSTRAVSKÝ
KULTURNÍ ZPRAVODAJ

- 9 - 1962

-1398-59

Každé nové dílo Ludvíka Aškenazyho je pro čtenáře radostným překvapením. Je to jistě proto, že Aškenazy objevuje krásu a kouzlo i ve věcech zdánlivě nepatrných a dovede vyburcovat lhostejné k novému pohledu na život kolem sebe. Jeho reportáže, povídky, písňová tvorba, rozhlasové hry, filmové scénáře — to vše je prostoupeno jemným humorem, hlubokým porozuměním a láskou k lidem. Ale ve srovnání se svými ostatními pracemi se Aškenazy jako dramatik stává mnohem ú-

Ludvík
Aškenazy
znovu v DPB

točnějším. Projevilo se to již v „Nočním hostu“, který měl v Divadle Petra Bezruče československou premiéru. Nová Aškenazyho hra „C. k. státní ženich“ (Poručík Cipak) je svým námětem i

zpracováním zcela odlišná, její útočná, ostrá satira je ukryta za lehkým humorem a vtipem. Pozorný divák prohlédne tuto zdánlivě rozmarnou hříčku, zasazenou do růžového rokoka a pochopí, že císař, jeho pobočníci, lokajové a ostatní přísluhovači nejsou jenom postavami z dávné minulosti, ale nosí teli nebezpečných lidských vlastností, se kterými se pro jejich tuhý život musíme potýkat i v dnešní době.

„C. k. státní ženich“ je velmi chytrá a dobře napsaná hra, na které celý soubor pracuje s mimořádnou chutí. Jistě také proto, že zde není malých rolí; každá postava má přesně určenou významnou funkci a vyžaduje promyšlený herecký projev. Vytvárník Luboš Hruza k tomu dodává, že tam proto také není malých kulis, které by herce v jejich rozletu omezovaly, ale všechno je podřízeno myšlence autora.

Nastudování hry bylo tentokrát svěřeno dvěma režisérům — Sašovi Lichému a Janu Kačerovi. Premiéra „C. k. státního ženicha“ je již 9. ledna.

GABRIELA NOVÁ